

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institvtiones Morales

In Qvibus Vnivers[a]e Qvaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1612

19 De personis, à solutione Gabellae exemptis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14014

*De Personis à solutione Gabellæ
exemptis.*

CAPVT XIX.

CAPITE precedenti diximus, ad Gabellæ iustitiam requiri, ut personis iure exemptis non imponatur: quare videndum est, quæ genera personarum sint iure exempta. Primum certum est apud omnes, Ecclesias, & Clericos esse iure exemptos à Gabellis, & tribus Principum secularium. Est tamen dubium primum, quo iure sint exempti, diuino, an humano?

De hac re sunt duæ opiniones. Prima asserit, eos esse exemptos iure diuino. Sic Glossa, in cap. *Quamquam, de censibus, in Sexto, & in cap. Si Imperator, dist. 99. Abbas in cap. Non minus, de censibus, num. 17. Felinus in cap. Ecclesia Sancta Maria de constit. num. 17. Archidia. Anchar. Gemia. Imol. Philip. Card. in cap. *Quamquam citato, & Decius, Romanus, Auferius, Rochus Curtius, Rebuffus, apud Couarruiam in practiis questionibus, cap. 31. num. 1.* ubi ait, teste Felino, hanc opinionem esse communem Canonistarum, & huic sententiæ magis videtur accedere Ioan. Driedo, lib. 1. *De libertate Christiana cap. 9.* Hæc sententia videatur planè constituta in cap. *Quamquam, de censibus, in Sexto, & ad eam probandum satis videtur esse huiusmodi Pontificia Constitutio.**

Canonistæ verò probant sententiam hanc ex illo *Psalm. 104.* [Nolite tangere Christos meos,] & ex illo *Matthæi 17.* ubi Christus, cum ab eo exigeretur census, Petrum interrogauit: [Reges terræ à quibus accipiunt tributum, à filiis iuis, an ab alienis?] & Petro respondente, ab alienis: Christus intulit: [Ergo filij liberi sunt. Sed ne scandalizemus eos, vade ad mare, & inuenies pisces, &c.] Item ex illo *Genesis 47.* ubi Ioseph omnem terram Ægypti fecit tributariam Pharaoni, præter terram Gessæ, terram Sacerdotum: *Gen. Es. 2.* Darius iussit, ne à Leuitis, & Sacerdotibus tributum exigeretur.

Secunda opinio asserit Ecclesias, & clericos non esse exemptos iure diuino, sed humano; nimirum privilegio, vel donatione Imperatorum, accedente postea decreto Summi Pontificis confirmante, vel potius decernente. Sic Medina tractat. *de Rebus restituendis, quest. 15. Sotus, in 4. distinct. 25. quest. 2. art. 2. concl. 3. Victoria in Relect. de potestate. Eccles. quest. qua incipit: Virum clericus sint exempti à potestate civili, propos. 2. Couarr. in pract. questionibus, cap. 31. num. 2. conclus. 2.* ubi citat Alextium, & Innocentium in cap. 1. *de Maioribus, & obediens.* licet non admodum clarè, Innocentius eo loco hanc sententiam doceat. Et huius sententiæ videtur esse S. Thomas in *commentarijs super Epistolam ad Romanos, cap. 13.* ita dicens. [Clerici sunt exempti à tribus privilegio Principum, quod naturalem æquitatem habet.] Hæc ibi. Licet ex ea parte, qua dicit (quod naturalem æquitatem habet) videatur docere, eos esse exemptos iure diuino, quia quæ sunt naturalis æquitatis, sunt iuris diuini.

Certè in hac re ex vtraque parte est maxima probabilitas. Sed pro prima opinione plurimum facit, quod in cap. *Quamquam supra citato* aperte dicitur esse exemptos iure diuino: ob quod Canonistæ primam opinionem sequuntur. Cæterum, Couarruias, Victoria, Sotus, & Medina, Respondent in iure Canonico sæpè ius diuinum appellari, quod est scriptum in sacris Literis, vel quod fuit constitutum in veteri Testamento, licet cessauerit, & tale esse hoc ius exemptionis, quod habent clerici: Nam in Nouo Testamento non reperitur aperte esse constitutum à Christo Domi-

no, ut clerici sint exempti à tribus Principum secularium: Negari tamen non potest esse maxime consensum rectæ rationi, & iuri naturali, ut personæ, & res, quæ sunt ministerijs, & vñibus diuinis consecrate, liberæ sint, & immunes ab oneribus, & tribus Principum secularium.

Quæres, an clerici tonsura clericali, vel minoribus duntaxat ordinibus initiati, sint exempti à tribus Principum secularium iure diuino, secundum primam opinionem, quam diximus communem Canonistarum? Respondetur, secundum eam opinionem, si dicti clerici se gerunt, ut clerici, id est, auctoritate Episcopi sunt deputati ad seruendum in Ecclesia in ministerijs, & vñibus Ecclesiasticis, vel si exerceant suorum ordinum officia, esse exemptos iure diuino: nam ius diuinum consistit in hoc, ut quæ sunt vñibus diuinis, & ministerijs dedicata, libera sint ab vñibus, & ministerijs profanis: Si vero huiusmodi clerici, nec exerceant suorum ordinum officia, nec auctoritate Episcopi deputati sint ad seruendum in ministerijs diuinis, tunc etiam iuxta primam opinionem non sunt exempti iure diuino ab oneribus, & tribus Principum secularium.

Secundo quaeritur, An Papa sine consensu Imperatoris, & Principum secularium possit eximere clericos, & Ecclesias à collectis, & tribus Principum? De hac re conuenit inter Canonistas, & cæteros, qui primam opinionem in precedenti questione secuti, docent clericos esse iure diuino exemptos, potuisse Romanum Pontificem constitutiones edere, quibus clerici ab hisce oneribus eximerentur, quia cum sine iure diuino exempti, Papa iure potest constitutionem condere, quò ius diuinum seruetur.

Verum in eo difficultas maxime consistit, an si sequamur opinionem eorum, qui asserunt, clericos solum iure humano esse exemptos, dicere verè possimus, quod Papa possit eos eximere inconsultis Principibus secularibus?

Qua in re dicendum est, etiam si hanc opinionem sequeremur, Pipam iure optimo potuisse clericos eximere absque consensu Imperatoris, & cuiuscunque alterius Principis secularis. Sic Innocentius cap. 3. *de Maioribus, & obedientia, Sotus loco citato conclus. 6. Couarruias item practicato loco conclus. 3. citans quosdam Cardinales, & Auferium.* Sic etiam Medina loco supra citato. Et ratione id probari satis idonea videtur, quia etiam si demus, clericos non esse exemptos iure diuino: ac, ut diximus, est plurimum iuri, & æquitati naturali conforme, ut eximantur eo ipso, quòd clerici, & Ecclesie bona sunt diuinis vñibus mancipata. Deinde, quia cuiusmodi exemptio plurimum conducit ad bonum rerum spiritualium, quarum supremam gubernationem habet Romanus Pontifex.

At inquit, Papa non habet potestatem in temporalibus, ergo non potuit eximere clericos à collectis, & tribus Principum secularium absque consensu ipsorum. Respondet, Papam etiam in temporalibus habere ad id supremam potestatem in ordine ad spiritualia, quam exercere potest in certis causis, & euentis, ut docet Panormitanus in cap. *Nouit, de iudic. communiter receptis.* At vero, quia maxime, ut diximus, conducit ad bonum spirituale, & plurimum iuri, & æquitati naturali est conformis talis clericorum exemptio; idè potuit Papa per supremam potestatem, quam habet, ad bonam rerum spiritualium gubernationem clericos eximere.

Tertio quaeritur, An consuetudine, vel Principum secularium lege abrogari in totum, vel ex parte possit clericorum exemptio à collectis, & tribus? In hac re certum est apud eos omnes, qui docent clericos esse iure diuino exemptos, non posse abrogari, quia ius diuinum tolli non potest consuetudine, aut lege huma-

na. Sed tota difficultas est apud eos, qui dicunt, clericos esse exemptos iure humano, nimirum privilegio, vel concessione Imperatorum; aut constitutionibus Pontificum Romanorum: quia si exemptio clericorum est ex privilegio, & donatione Imperatorum, privilegium, & donatio reuocari poterit: Si verò est Iure Canonico inducta, saltem consuetudine poterit abrogari.

Hac in re dicendum est, quatenus Opinionem sequamur, huiusmodi exemptionem non posse abrogari consuetudine, aut lege aliqua Principum secularium. Nam in *cap. Quamquam de censibus*, aperte dicitur, consuetudinem contrariam esse corruptelam. Item ea exemptio licet concedatur inducta Iure Canonico, aut donatione Principum, accedente Romani Pontificis consensu, quia tamen est maxime conuicti naturalis conformis, & iuri diuino, non potest tolli, aut consuetudine, aut lege Principum secularium: præsertim cum Imperatores eiusmodi exemptionem concesserint. Nam eo ipso per donationem Ecclesia ius acquisit: & quod iam semel donatum est amplius reuocari non potest. Item quod dicitur per privilegium, transit in naturam contractus, ut est communis omnium opinio: sed contractus reuocari non potest sine partium mutuo consensu.

Quarto quaeritur, An clerici coniugati immunes sint à collectis, & tribus Principum secularium? Respondetur, non esse immunes, etiam si, unicam, & virginem uxorem duxerint, & etiam si deserant tonsuram, & vestes clericales. Sic Abbas in *cap. Ex parte de cler. coniugat. & cap. Ex literis de vita, & honesta clericis*. Glossa, communiter recepta in *cap. 1. De cleric. coniug. in Sexto*, Couarru. in *cap. supra citato; num. 9.* & rectè id est constitutum; quia clericus ducendo uxorem, vitam deseruit clericalem, addicendo se vitæ contrariæ.

Quinto quaeritur, An clerici negotiatores sint immunes à collectis, siue Gabellis Principum secularium? Respondetur, non esse immunes, ut aperte dicitur in *cap. Quamquam de censibus, in Sexto, & cap. Ex literis de vita, & honesta clericis*. Quæres, quando clericus dicitur negotiator? Respondetur ex Abbate in *cap. Ex literis, proximo allato, communiter recepto*; negotiatorem esse clericum, qui rem emit, ut eam immutatam iterum vendat: nam si rem emit, ut eam sua curâ, industria, vel labore, vel artificio mutatam vendat, non est negotiator, sed artifex. Item si rem emit ad vsus suos proprios, & postea vendit ob casum aliquem; non est negotiator. Item si fructus ex re sua sibi prouenientes vendat, non est negotiator, est vinum, vel oleum, mel, frumentum ex suis redditibus, vel agris, vel argentum ex fodina suæ possessionis sibi proueniens vendat. Secundo, Quæres, an clericus eo ipso, quod negotiatur, amittat huiusmodi exemptionis clericalis privilegium? Respondetur: aperte in *cap. Ex literis de vita, & honestate clerico*: dici, amitti, postquam fuerit à suo superiore ter admonitus, & non desistat à negotiando. Quare sequitur, ut non statim amittat ipso facto. Immo, ut ibi notat Panormitanus, non sufficeret generalis Episcopi admonitio, qua præciperet ne clerici negotiarentur: sed requiritur specialis trina admonitio; ne scilicet Titius clericus negotiaretur. Sic etiam Cœpolla *consil. 21.* Fulgofius *consil. 52.* Alexander *consil. 8. lib. 1.*

Sexto quaeritur, An clerici, qui prima tonsura tantum initiati sunt, gaudeant tali exemptione? Respondetur, ex iure communi, gaudere; dummodo coniugati non sint, & dummodo clericalem tonsuram, & vestes clericales gestent. At verò in Concilio Trident. *sess. 23. cap. 6.* dicitur: [Nullus prima tonsura initiatus; aut etiam in minoribus constitutus, fori privilegio gaudeat, nisi beneficium Ecclesiasticum habeat, aut clericalem habi-

tum, & tonsuram deferens, alicui Ecclesie ex mandato Episcopi inseruiat, vel in Seminario clericorum; aut in aliqua schola, vel vniuersitate de licentia Episcopi quasi in via ad maiores ordines suscipiendos versetur.] Hactenus Concilium, ex quibus verbis videtur colligi, non gaudere huiusmodi exemptione in collectis, vel Gabellis clericis prima tonsura; vel etiam quatuor minoribus Ordinibus initiatos, nisi iuxta formulam præfatis verbis Concilij præscriptam.

Septimo quaeritur, An clerici sint exempti à solutione Gabellis ex bonis etiam suis patrimonialibus? Respondetur, Speculatorem, *tit. de clericis coniugat.* asserere; eos non esse exemptos. Sed communis opinio Canonistarum est, eos esse exemptos. Ita Panormitanus in *cap. Sancitum de censibus, num. 9.* & *cap. Ex literis de vita, & honesta clericis, num. 4.* & Glossa, in *cap. Ecclesia sanctæ Mariæ de Constitutioni.* & Felinus *ibidem num. 7.* & Cardinalis, Ancharanus, Imola in *Clem. Præfati, de censibus*.

Quæres, quænam ratio sit, cur tales clerici sint exempti etiam quantum ad bona patrimonialia? Respondet Glossa, in *cap. Ex literis de vita, & honesta clericis*. rationem hanc esse, quia omnia bona clerici sunt tacite obligata rerum Ecclesie administrationi, & res Ecclesie sunt Iure Canonico exemptæ à Gabellis. At ratio hæc non plene satisficit; quia multi sunt clerici, qui nullam prorsus habent administrationem rerum Ecclesie: Quare dicendum est, quantum ad ista bona patrimonialia clericis esse exemptos: quia Ius canonicum voluit, ut clerici eo ipso, quod militant Deo, gauderent tali privilegio.

Octauo quaeritur, An res obligata ad Gabellas, vel collectas soluendas, si deueniat ad clericum, vel Ecclesiam, habeat semper obligata? quod est quaerere, An si Titius laicus prædium suum obligatum ad Gabellas soluendas, donatione, vel alio contractu transferat in clericum; vel Ecclesiam, teneatur clericus, vel Ecclesia Gabellas ex eo prædio soluere? Videtur non teneri, ut colligitur ex *L. Si diuinâ domus. C. de exactoribus tributo. lib. 10.* Item, quia conditio rei mutat solet mutata persona, in quam transit. Tum etiam, quia si seruus fiat Presbyter ex voluntate Domini, cessat in eo seruitus, & amittit Dominus seruitutem: ergo si res obligata transit in clericum, vel Ecclesiam, eo ipso cessat seruitus, & obligatio.

In hac re communis est, tam Iuris civilis, quam canonici Doctorem sententia, clericum, vel Ecclesiam teneri ad onera realia soluenda, quæ annexa, & imposita erant antea rebus, quæ postea deueniunt ad ipsos. Sic Glossa, in *cap. Sancitum de censibus*. Speculator *de cleric. coniug. num. 10.* Abbas in *cap. Ex literis de vita, & honesta clericis, num. 12.* & *cap. Non minus de immunit. num. 15.* Imola, & Anchar. in *cap. Ex literis, citato*; Archid. in *cap. 1. de Immunita. Ecclesia; in Sexto*; Bald. in *L. Placet. C. de Sacrosanctæ Ecclesie Paulus Cast. consil. 420.* Alexand. in *L. Titio. C. Ad municipale*: Felinus in *cap. Ecclesia sanctæ Mariæ de consil. num. 17.* Ioan. Andr. in *cap. Non minus de immunita. Siluest. verb. Immunitas. 1. quæst. 5.* & Ang. *eod. verb. num. 36.*

Notandum est Primo, Certum esse, clericum, vel Ecclesiam teneri ad soluendas collectas præteritas, quas laicus desijt soluere: nam in hoc est verissimum id, quod dicitur: Rem transire cum suo onere, ut dicitur in *cap. Pastoralis, & cap. Cum non sit, de decimis, & cap. Ex literis de pignoriis, & in L. Si conuenerit. §. Si fundus. ff. De pignoratitia actione*.

Secundo certum etiam est apud omnes, quod quando res laicorum habet annexam expresse aliquam Gabellam vel collectam certam, & perpetuam, & inuariabilem, nimirum, ut ex ea quotannis soluat certa pensio in perpetuum, si deueniat ad clericum, vel Ecclesiam, obli-

gatur clericus ad eam soluendam: quia in hoc casu etiam verum est illud, Rem transire cum suo onere, & patet à simili. Nam si res censui, vel seruituti subiecta transeat ad clericum, cum suo onere transit. Item si emphyteusis, vel feudum, aut res tacite, vel expresse hypothecata, & obligata deueniat ad clericum, transit cum suo onere, quia in his omnibus res transit ad clericum, vel Ecclesiam onerata debito, obligatione, vel seruitute. Tertio, si res laicorum solum sit obligata ad collectas obligatione indeterminata, & variabili ad tempus, nimirum si res sit obligata indefinite ad soluendas collectas pro varietate temporum, & necessitatum occurrentium, tunc difficultas est an deueniens ad clericum, maneat obligata ad collectas. Abbas: *loco supra citato*, aperte alicui non esse tunc obligatum clericum ad soluendas collectas: & Abbas sententiam sequuntur Silvester, & Angelus: *loco supra citato*. Sic etiam videntur sentire Speculator, & Felinus. Alij vero indistincte, & generaliter docent esse clericum obligatum ad collectas soluendas, si res illa ad ipsum transeat. Sed probabilior est opinio Abbatis.

Quarto, Iure ciuili clericus, siue Ecclesia ad tributa, quae olim erant in usu apud Romanos, soluenda, obligatur. *l. De tributis clericis. C. de Episcopis, & clericis*. Et huiusmodi lex Ciuili confirmata est etiam Iure Canonico *cap. Tributum. x. quest. 1. & cap. Tributum. 22. quest. 8.* & ratio huius est, quia tributum Romanorum erat onus, & minus reale, siue patrimoniale, hoc est, rebus ipsis, & possessionibus, non personis impositum. Item erat constitutum ab Imperatoribus Romanis, quibus Ecclesia noluit obistere: Et ideo res tributariae transeuntes ad Ecclesiam, vel clericum, voluit Ecclesia, vt tributo soluendo obligatae manerent, sicut erant antea.

Nono quaeritur, An statuta laicorum Principum, vel Ciuitatum, quibus collectae imponuntur omnibus praedijs intra territorium sitis, comprehendat clericos, vel Ecclesias, ad quas transferunt praedia ijs collectis onerata? Sunt duae opiniones. Prima astringit, huiusmodi statuta comprehendit praedia, si prius cum laicorum essent, fuerunt huiusmodi collectis onerata, & deinde transferunt ad clericos, vel Ecclesias. Ita Bartolus *in l. Rescripto. §. finali. ff. De muneribus, & honoribus. C. l. fin. C. De exact.* Vnde ait, hoc esse optimum consilium, nimirum vt ciuitates, vel Principes onerent collectis omnia praedia intra territorium constituta, si velint etiam Ecclesias obligari in posterum ad collectas, & sic inquit fecisse Eugubinos, & Perusinos, cum viderent Ecclesias plurimum ditari, & collectas minui.

Secunda opinio ait huiusmodi statuta non comprehendit clericos, & Ecclesias, etiam si ad ipsos praedia talibus collectis onerata transferant. Ita Panormitanus *in cap. Non minus, supra citato*, Iason *in l. Placet. C. de Sacrosanct. Eccles.* vbi ait, praedictum Bartoli consilium esse communiter reprobatum, & illud reprehendit Baldus *in dicta l. Placet. C. l. Neminem. C. de Sacrosanct. Eccles.* Immo ipse etiam Bartolus hanc secundam opinionem contra suum prius datum consilium secutus est *in consil. 180. quod incipit: Si aliqua possessio*. Sic etiam Arelludiaconus, Ioan. Andreas, Gemianus, *cap. fin. de Immunitatibus Ecclesiarum*, & Romanus *in l. Si publicanus. ff. De publicanis, & vectigalibus*. Paulus Castren. *in l. Placet. C. de Sacrosanct. Eccles.* Ratio huius est, quia eiusmodi statuta, saltem indirecte sunt contra immunitatem Ecclesiarum.

Quaes, quid sit dicendum, quando ciues ex communi omnium consensu praedia sua, per hypothecam generalem, vel specialem obligassent pro collectis in posterum imponendis, vt ad quemcunque cum tali hypotheca, & onere pertranscant? Respondet Aleiatus. *C. de Sacrosanct. Eccles. l. Placet. num. 7.* id posse fieri, & citat Baldum, & Azetinum: Quia, inquit, quisque

potest suis rebus onus imponere: & clerici tunc obligabuntur non ratione collectae, quam ciuitas imponit, sed ratione hypothecae qua quisque ciuis suas res obligauit. Et fortassis hoc est, quod voluit dicere Bartolus. Secus tamen est, quando ciuitas collectas imponit suorum ciuium praedijs: tunc enim, vt contra Bartolum diximus, si praedia transeunt ad clericos, non transeunt onerata.

Deinde quaerit, An praedia possint in Ecclesias, siue clericos transferri hoc pacto, vt pro eis soluant in posterum colationes, siue collectas, & alia similia onera praedijs suis antea annexa, & imposita ab ipsa Ciuitate? Respondent aliqui, posse, tunc enim clerici, & Ecclesiae non iure Ciuili obligantur ad collectas, sed ex proprio pacto. Sic Aleiatus *in l. Neminem. C. de Sacrosanct. Eccles.* & Iason *in l. Placet. eod. C.*

Decimo quaeritur, An clerici teneantur ad collectas, quae imponuntur ob causam piam publicam, laicis, & clericis communem, & non clericis, siue Ecclesijs propriam? Notandum est, piam causam publicam dici, quando imponuntur pro reficiendo, vel extruendo ponte communi, vel fonte, vel muro, vel via publica. Item pro aggeribus reparandis, vel reficiendis contra flumina, vel torrentes, ad portus, aqueductus, murorum, itinerum institutionem.

Sunt duae opiniones, Prima astringit, in his casibus obligari ad collectas clericos, & Ecclesias. Ita Salicetus *in l. Placet de Sacrosanct. Eccles.* Antonius Butrius *in cap. Non minus, de immunitate Ecclesiarum*. Alexander *consil. 68. lib. 2.* Aleiatus *in l. Ad Instructionem. C. de Sacrosanct. Eccles.* & Fulgositus *ibidem*. Immo ait, hanc esse opinionem communem. Hac opinio probari videtur aperte ex *l. Si diuina domus. C. De exactoribus tributo. libro decimo, & l. Ad portus. C. de operibus publicis. l. Nullus penitus. C. De cursor. publicis. l. Neminem. C. de Sacrosanct. Eccles. l. cum ad facticissimum. C. de Quibus muneribus, vel prestationibus lib. 10. l. Sed Instructionem. C. de Sacrosanct. Eccles. & l. Absit. C. de Priuileg. domus Augustae*. Item quoniam bona Ecclesiarum, & clericorum sunt pro redimendis captiuis, & pauperibus subleuandis.

Secunda opinio ait, minimè clericos, & Ecclesias obligari ad huiusmodi collectas. Ita Panormitanus *in cap. Non minus de Immunitate Ecclesiarum*. vbi etiam citat Ioannem Andream, Hostiensium, Philippum, Ancharanum. Idem sentit Hostiensis *in Summa de Immunitate Ecclesiarum. num. 4.* & Glossa, *in cap. Iuxta decimasexta, quest. 1.* Silvester *verb. Immunitas. 1. quest. 3.* Tabiena. *verb. Excommunicatio in cap. 18.*

In hacre, difficultas consistit: primo an Iure Ciuili ad huiusmodi collectas clerici teneantur? Nam ex *l. Ad Instructionem. C. de Sacrosanct. Eccles.* aperte constat, eos obligari. Vnde Doctores vi huiusmodi praedictarum legum ciuilium ducuntur: Sed re vera Iure nouo Ciuili in Authent. Item nulla communitas. *C. de Episcop. & clericis* videtur esse constitutum clericos non teneri. Et in hoc sensu loquuntur Doctores Iuris Ciuili posterioris opinionis.

Altera difficultas ex eo pendet, An Iure Canonico Clerici sint exempti etiam ab huiusmodi collectis? Et in hoc videtur mihi probabilius eos esse exemptos, vt multis argumentis *in cap. Non minus*, allegato, probant Doctores. Et hoc videtur colligi ex *cap. Generaliter. §. Ne uorum, & cap. Iuxta Sanctitatem. 10. quest. 1.* & *cap. Non minus, & cap. Aduersus, de Immunitate Ecclesiarum*. Vnde in hoc seruari debet id, quod constitutum est à Pontificibus Romanis in his duobus capitulis *Non minus, & Aduersus*.

Vndecimo quaeritur, An clerici teneantur ad collectas, quae imponuntur ob publicam necessitatem laicis communem, sed non clericis: v. g. ob aduentum Principis, ob soluenda

uenda publica sumpenda ministrorum Reipublicæ? Sunt due opinionones; vna assent in his casibus obligari clericos, & Ecclesias: hanc tenentur opinionem Salicetus, Antonius Butricus, Fungosius, locis supra citatis, & Bartolus in l. Nullus. C. de Decurionibus. lib. 10. Altera opinio docet non obligari eos, siue iure Civili, siue Canonico: ita Paulus Castren. & Iason in l. Placet. C. de Sacros. Eccles. ita Panormitan. Siluester, Angelus locis supra citatis. Cardinalis Clementi. de Imman. Eccles. quæst. 17. & hæc opinio est verior, siue iure Civili, siue Canonico loquamur, propter leges supra memoratas.

Sed est notandum, necessitatem communem, siue publicam, duplicem esse, vna est laicorum & clericorum æque communis, v. g. si hostilis exercitus, aut prædonum incurfus, territorium civitatis incendit, prædicia deuat, ubi clerici, vel Ecclesie habent etiam suas possessiones. Est item pons communis, per quem etiam transitum habent clerici ad sua prædicia. Item est in vicinia communis fons, vel puteus, ex quo etiam clerici aquam hauriunt ad suos vsus. Est itidem via communis, per quam clerici etiam transeunt ad sua negotia, & res. Item immunes bellum, vel pestis alicubi ferunt, & opus est ex cobias, vel custodes adhibere ad muros civitatis. Opus item est, vt quisque purget, ac mundet viam publicam, quæ est ante domus sua portam. In his casibus, & similibus necessitas est vtriusque communis, laicis, scilicet, & clericis.

Alia est necessitas, quæ licet publica sit, solis tamen laicis est communis, licet indirecte, ac remote, ad clericos quoque pertineat. Verbi gratia: cum pensio aliqua imponitur soluenda ob aduentum Principis in urbem, vel ob filij eius ortum, vel ob filia eius nuptias, vel ob bellum contra hostes, vel ob stipendia, & salaria ministrorum publicorum, vel ob spectacula publica, vel ob ornatum viarum publicarum, vel ad debita Reipublicæ soluenda, vel alia huiusmodi. Quotiescunque necessitas est primi generis, & maxime eedit in utilitatem Ecclesie, tunc Clerici, & Ecclesie videntur obligari vna cum laicis ad contributiones, siue collectas; iuxta ea, quæ statuntur in cap. Non minus, de Immunitate Ecclesiarum. Siluester verb. Immunitas. a. quæst. 3. vers. 4.

Et fauet ius naturale: qui enim sentit commodum, consequenter sentire debet incommodum, & onus: & tunc debet Ecclesia contribuere, non ex sola deliberatione laicorum, sed clerus, & populus debent convenire, & statuere, vt simul omnes contribuant: quod si clerus nollet sine iusta causa consentire, possent laici implorare auxilium Ecclesiastici superioris, vt cogat eos contribuere. Sic Abbas, Siluester, Angelus locis supra citatis. Et in his necessitatibus communibus laicorum, & clericorum, arbitror intelligi leges civiles, & statuta particularium civitatum, vel Principum; quibus statuitur, vt Clerici etiam, & Ecclesie contribuant; & in hoc sensu puto etiam locutos Auctores, quos supra commemoravi in prima opinione.

Si verò necessitas est secundi generis, tunc clerici, vel Ecclesie non obligantur ad contributionem collectarum; quia licet sit necessitas publica, non tamen ex æquo, sed è longinquo ad clericos spectat. Totam hanc distinctionem, & sententiam habet, & probat optime Panormitanus in c. Non minus, de Imman. Eccle. communiter receptus, & sic etiam cum secuti Angelus, & Tabiena, & Siluester locis supra citatis.

Duodecimò quartitur, A quibus numeribus excusentur Clerici, & Ecclesie, ratione immunitatis clericalis? Respondetur primò, non obligantur Clerici, vel Ecclesie ad munera fordidia, nec Ecclesiarum mancipia, vel familie, vel coloni, vel serui. 16. quæst. 1. cap. Generaliter. Intelliguntur autem serui, qui sunt sub dominio Ecclesie, vel clerici, non autem serui, qui sunt famuli mercede conducti ad seruiendum. Secundò, non obligantur Clerici ad munera personalia civilia etiam honesta. cap. Sacerdotes. c. Sed nec procuratores. Nò clerici, vel monachi. Tertio, non

obligantur ad munera personalia, hoc est, ad onera, quæ imponuntur personis ratione patrimonij, vel rerum, quales sunt collectæ, pelagia, vel gubia. Et ita non obligantur ad munera, quæ ius Civile, vt supra diximus, appellat iudicia, vel superindicta, vel extraordinaria; quia omnia huiusmodi onera imponuntur personis ratione rerum, quas habent: sed clericorum personæ cum sint à iurisdictione Principum secularium exemptæ, non comprehenduntur statutis, vel legibus huiusmodi onera imponentibus. Quarto, clerici, vel Ecclesie prædicia, vel possessiones habentes tributaras, tenentur tributa soluere, tam iure Civili, quam Canonico, vt supra ostendimus. Hæc omnia Panorm. Angel. Siluest. Tabiena, & alij Canonistæ communiter.

Decimotertio quartitur, Quid sit dicendum de statutis civitatum, vel Principum, quibus decernitur, nè villas extrahat equos, vel triticum, vel oleum, vel vinum extra territorium siue hæccepta Principis, vel civitatis, vel sine certa pensio solutione: alioquin res ipsas, quas extrahit, amittat, quantur inquam, an clerici comprehendantur eiusmodi statutis? Item sunt statuta civitatum, vel Principum, vt quicumque transierit per certam portam, vel pontem, vel quicumque certas res asportauerit, vel inuexerit, certam pecuniæ quantitatem soluat, vel quicumque vendiderit alteri, vel donauerit, soluat certam pecuniam; An talibus statutis clerici comprehendantur? Respondetur ex iure Canonico, minime eos comprehendit, quia omnia eiusmodi onera imponuntur personis ratione rerum. Sic videtur docere Nauarr. cons. 3. de Constit. & cons. 7. de Imman. Eccles.

Obijciens, ad bonum commune Reipublicæ pertinere, nè equi, vel frumenta extra territorium extrahantur, ergo iure etiam naturali obligatur clericus ad non extrahendas huiusmodi res extra territorium. Respondetur, licet sit bonum commune, non tamen ex æquo respicit clericos, & laicos; & ideo exempti sunt clerici. Quod si Principes seculares, vel civitates iudicauerint id ad publicum bonum pertinere, implorant Romani Pontificis auxilium, aut facultatem, vt ad id clerici etiam cogantur. Secundò obijciens, communem consuetudinem videri, qua eiusmodi onera à clericis exiguntur. Respondetur in cap. Quamquam, de Consensu, & es consuetudines dici cotruptelas: vnde non videntur vim habere.

Decimoquarto quartitur, An in casibus, in quibus clericos, vel Ecclesias diximus obligari ad collectas, possint conveniri coram iudice seculari, & ab eo compelli ad collectas soluendas? Dux sunt opinionones; vna eorum est, qui assentunt posse conveniri, & compelli, quia tenentur iure naturali ad collectas soluendas: ergo poliunt per iudicem secularem compelli; vt eas soluant, iudice numerum seculari executionem faciente in ipsis rebus clericorum temporalibus: hoc enim non est exercere iurisdictionem in personas clericorum, sed in res temporales ipsorum, quod aiunt Baldus in l. De his. C. de Episc. & cler. & Odofred. ibidem, & Albericus in Authent. Statutum. C. de Episc. & cleric.

Alterà est opinio negantium id posse fieri licite, sed oportere, vt iudices seculares implorant officium iudicis Ecclesiastici, qui compellat clericos ad collectas soluendas, quas alioquin soluere tenentur. Ita Panormitanus in cap. Non minus, de Imman. Eccles. Imola, Clemens. Quoniam, de Imman. Eccles. num. 8. & Clem. 1. de Vita, & honest. clericor. ita Paulus Castren. Albericus, Bartolus, & Bald. in l. Ad instructiones. C. de Sacros. Eccles. & hæc opinio est verior. Dices vsu esse contrarium receptum: nam communiter iudices seculares in his casibus executionem faciunt in ipsis rebus temporalibus clericorum, vt collectas soluant. Respondetur, id facere quidem iudices seculares, sed non excusati à culpa.

Si secundò obijciat; Non exercent isti iudices iurisdictionem in persona clerici, sed solum in rem temporalem eius. Respondetur: quando onus est reale annexum

rebus, quale diximus esse tributum, tunc iudex secularis, nolente clerico soluere tributum, ius habet faciendi executionem in re ipsa tributaria, & hoc est, quod Albericus, & Baldus docuerunt; quando verò onus est personale, quod soluitur ex rebus ratione personæ; tunc sicut clericus secundum personam est exemptus; sic, etiam res clerici est exempta, quia onus imponitur rei ratione personæ. Personam igitur existente liberâ, nequit res esse onerata; licet possit e contrario accidere, ut res sit onerata, & persona libera, quando onus est reale, ut est tributum, census, hypotheca, feudum.

Decimoquinto quaeritur, Quas pœnas incurrant laici imponentes, vel exigentes gabellas à Clericis? De hac re Nauarrus in cap. 17. nu. 202. & cap. 27. nu. 61. & 70. & 115. & 128. Respondetur, in Bulla Cœnæ Domini sextam, vel septimam excommunicationem esse contra eos omnes, qui in terris suis noua pedagia, seu gabellas ad id potestatem non habentes imponunt, vel augent, aut imponi, vel augeri prohibita exigunt. De hac excommunicatione agit Nauarrus cap. 27. nu. 61. & Siluest. verb. Excommunicatio. 7. casu 19. Angelus eodem verb. 3. nu. 19. Rosella eod. verb. 1. casu 8.

Per (Imponentes non habentes potestatem) intelliguntur quicumque domini, superiores, vel ciuitates superiorem in temporibus habentes.

Per (Exigentes) verò intelliguntur, hæres eius, qui imponit, publicanus, conductor, minister, & famulus percipientes gabellas à non sponte soluentibus.

Per (Pedagia, & Gabellas) intelligitur omne genus collectæ, vel exactionis, siue tributis, vel vectigalis.

Per (Prohibita imponi, vel augeri) intelliguntur vectigalia quæcumque inique, sine illicitè imposita, etiam laicis, nimirum sine iusta causa. Vnde hæc excommunicatio, ut rectè ait Nauarrus loco citato, non est contra eos, qui exigunt gabellas iustas, & licitas, respectu laicorum, sed est contra eos, qui exigunt prohibitas gabellas.

Sed in eadem Bulla Cœnæ Domini, est excommunicatio 18. vel 19. contra eos, qui collectas, decimas, tallias, præstantias, & alia munera, clericis, & aliis personis Ecclesiasticis, ac eorum, & Ecclesiarum, Monasteriorum, & aliorum beneficiorum Ecclesiasticorum bonis, & illorum fructibus, redditibus, & prouentibus, absque Romani Pontificis speciali, & expressa licentia imponunt, & diuersis etiam, & exquisitis modis exigunt: aut sic impositas etiam à sponte dantibus, & concedentibus recipiunt: nec non qui per se, vel alium directè, vel indirectè prædicta facere, exequi, vel procurare, aut eisdem consilium, auxilium, vel fauorem, aut votum, vel suffragium, palam, vel occultè præstare non verentur, cuiuscumque sint præeminentiæ, dignitatis, ordinis, conditionis, aut status, etiam Imperialis, vel Regali præfulgeant auctoritates, seu Principes, Duces, Comites, Barones, Respublicæ, & alij potentatus quicumque, etiam Regnis, Prouinciis, & terris quomodocumque præfidentes, aut quauis etiam Pontificali dignitate insigniti. Hæc in Bulla.

Quæ quidem excommunicatio ferè desumpta est ex cap. Quæquam, de Censibus in sexto, & ex cap. Non minus. & cap. Aduersus de Immun. Eccles. & de hac Excommunicatione agit Nauarrus cap. 27. numer. 70. Angelus verb. Excommunicatio 7. num. 1. casu 1. & 23. Tabiena eodem verbo, casu 18. Caietanus in Summa eodem verb. cap. 39. & 49. Siluester eodem verb. 9. casu 3. & 21. Rosella eod. verb. casu 8. & 9.

Hæc igitur excommunicatio fertur contra omnes, qui imponunt, vel exigunt quodcumque genus collectæ, siue gabellæ à clericis, & Ecclesiis, siue Ecclesiasticis personis. Ex qua excommunicatione Glossa in Clem. Præfenti, de Censib. & exactionibus, colligit totam Italiam esse interdictam; quia in cap. Quæquam, de Censib. in 6. ipso iure imponitur interdictum contra ciuitates, & quæcumque communitates, collectas imponentes clericis, vel ab eis exigentes. Quod, inquit Glossa, si verum est, cum per totam

Italiam contrarium passim fiat, sequitur ut tota sit interdicta. Idem aiunt Zabarella, Ioan. Andreas, & Ioan. de Lignano; ut referunt Siluester, & Rosella. Immo addunt etiam omnes Sacerdotes prædictum interdictum non seruantes, esse irregulares.

Sed reuera hæc non ita se habent. Primò, quia, ut diximus in Tract. de interdicto, post editam Constitutionem in Concilio Constantien. quæ incipit [Ad euitandum:] non tenemur seruare interdictum, nisi sit publicè, & expresse denunciatum. Deinde fieri potest, ut licet communis consuetudo non excuset à culpa exigentes à clericis gabellas, excuset tamen à pœna legis, nimirum ab excommunicatione, vel interdicto per legem impositis; ut docent Ioannes Calennus in tract. de interdicto, par. 2. num. 1. in fin. & Iulius Clar. lib. 3. sentent. recept. §. fin. qui est Practica criminalis, q. 26. num. 2.

De aliis personis, quæ à collectis, & gabellis soluendis exemptæ sunt.

CAPIT. XX.

IN primis gabellas non tenentur soluere Principum, vel ciuitatum publici Legati, ob res, quas deserunt suis velus gratia. I. A. legatus. C. de Vectigal. & ibi Salicetus, & Doctores communiter. Deinde scholasticus, officialis, vel iudex non tenetur iure communi gabellam soluere ex suis libris ad iuram studium literarum, vel officium necessariis. I. Vniuersi. Cod. de Vectigalibus. & Salicetus in l. fin. §. Diuus. ff. de Publicanis, & ibi Bartolus, & Alexander.

Sed quid si scholasticus à studio literario recesserit, debbitne soluere gabellam ex libris suis, quos deserit? Respondetur: quàm diu animum habet non deserendi studium, sed redeundi ad illud, non debet gabellam soluere ex iure communi: quàm diu verò à studio recessit animo deserendi illud, & non redeundi debet gabellam soluere, quia amplius scholasticus non reputatur.

Sed est notandum, in multis prouinciis, & locis esse per consuetudinem communem hoc ius abrogatum: nam est vsu receptum, ut ex rebus, etiam licitis, quæ ex vno loco transferuntur in alium, vel per portam certam in ciuitatem inferuntur, gabella soluitur. Item exteri, quos Legitæ solent forenses appellare, iure communi exempti sunt à collectis, siue gabellis, quia eiusmodi onera, ut diximus, sunt personalia, quæ imponuntur personis ratione terrarum. Cum verò exteri sint extra iurisdictionem imponentium gabellas, sequitur, ut sint exempti.

Obseruandum tamen, alicubi gabellas esse impositas ob contractum, qui in prouincia, ciuitate, vel loco celebratur, & tunc exteri contractum celebrantes, tenentur gabellam soluere, quia est imposita ratione contractus, qui fit in loco; unde exteri eo ipso, quo celebrant in dicto loco contractum, sponte se subiiciunt oneri.

Præterea, aliquando imponitur gabella non solum ciuibus, & incolis, sed etiam omnibus loci habitatoribus, & tunc etiam exteri comprehenduntur; quia eo ipso, quod domicilium, vel habitationem habent in loco, sponte se subiiciunt oneri, quia ex domicilio, & habitatione, quam habent in loco, commodum reportant.

Item pedagium, quod soluitur ob transitum per portam, pontem, vel viam certam, etiam exteri obligantur soluere, quia commodum reportant ex hoc, quod præbetur illis transitus securus, ac tutus.

Insuper, gabella aliquando soluitur ex rebus ad portum aliquem a portatis, vel per portam aliquam in ciuitatem inductis: & tunc etiam exteri tenentur soluere; quia referunt commodum ex hoc, quod illis præbetur portus securus, vel via, vel porta, vel ciuitas securo.